

**TARBIYA DARSLARIDA O'QUVCHI VA O'QITUVCHINING
O'Z USTIDA ISHLASHI****Shaxnoza Qudratova Baxtiyorovna***Toshkent amaliy fanlar universiteti katta o'qituvchisi***Beshimova Muazzam Bahodirovna****To'lanboyeva Farangis***TAFU 3-bosqich talabasi.*

Annotatsiya: Mazkur maqolada o'quvchini o'qituvchi darsga yanada qiziqтира olishi va shu bilan bir qatorda zamonaviy talqinda darslarni tashkil etish, o'qituvchi va o'quvchi o'z ustida birdek ishlari haqida fikr yuritilgan.

Kalit so'zlar: *tarbiya, metodika, jismoniy rivojlanish, psixologik, yosh doirasi, ijtimoiy faollik, jamoa.*

Abstract: *In this article, the teacher can make the student more interested in the lesson, and at the same time, the organization of lessons in a modern interpretation, the teacher and the student work on themselves as one.*

Key words: *education, methodology, physical development, psychological, age range, social activity, team.*

Аннотация: *В данной статье учитель может заинтересовать ученика уроком, и в то же время, при организации урока в современной интерпретации, учитель и ученик работают над собой как единое целое.*

Ключевые слова: *воспитание, методика, физическое развитие, психологическое, возрастной диапазон, социальная активность, коллектив.*

Tarbiya darslarida o'quvchi va o'qituvchi o'z ustida ishlashi juda muhimdir. Bu jarayonda o'quvchilarning shaxsiy rivojlanishi, ma'naviy- axloqiy qadriyatlarni shakllantirish, hamda o'qituvchining o'z professionallik darajasini oshirish juda zarurdir. Bu jarayonda nafaqat o'qituvchi balkim ota-ona ham bolaning tarbiyasida birdek ma'sul shaxs hamda juda katta rol o'ynaydi. Shuningdek o'quvchi va o'qituvchi o'rtasidagi munosabatlar ta'lim jarayonida muhim o'rin egallaydi. O'qituvchilar o'zlarining bilimlarini, tajribalarini va tarbiya berish metodikalarini takomillashtirish yangi fikr va g'oyalarini kirgizishlari kerak. O'quvchilar esa ustozlardan olgan o'z bilim va ko'nikmalarini rivojlantirishga etibor berishlari lozim. Professional ³⁹ rivojlanishda o'qituvchilar o'z ustilarida ishlashlari malakalarini oshirishlari uchun muntazam ravishda seminarlar va treninglarda qatnashishlari lozimdir. Chunki har bir olingan yangi bilim, g'oyalar darsda qo'nlaganda o'z samarasini ko'rastadi. Yangi metodlar yaratish va uni darslarda qo'nlash bolalarda qanday o'zgarishlarni ko'rish so'ngra ularni taxlil qilish kerak. Zamonaviy ta'lim usulublarini o'rganish va ularni darsda qo'llash orqali o'quvchiga ta'sir o'tkazish mumkin. Tarbiya to'g'risidagi turli xil videolarni oladigan bo'lsak uni o'quvchiga

³⁹ Munavvarov A.K. Pedagogika. T.1996-yil.

ko`rastib o`sha video ro`likga qanday fikr bildirishini hamda u qanday xulosa chiqarganligini ko`rish kerak. Bu jarayonda o`quvchi va o`qituvchi tarbiya bo`yicha birga ishlaydi. Yaponiyada bolalarga tarbiya berishda ularning oilasini video ro`lik qilib tayyorlab ko`rsatishadi. Ota onasi qiynalib qanday pul topayotganini va farzandini o`qitayotganini ko`rastib berishadi. Buning ham albatta tarbiyaga bog`lik katta ahamiyadli joyi bordesam hech adashmagan bo`laman mening fikrimcha. Yana shuni aytish lozimki Yaponiyada “Ikudzi”<sup>40</sup> “prinsipiga asosan( bola avval xudo, keyin xizmatkor), besh yoshgacha bolaga hamma narsa mumkin. Bu ko`plab xorijliklar o`ylagandek irodasizlik va bo`ysunmaslik emas. Aksincha bolada “men yaxshi va sevimliman” tushunchasini hosil qilishi hisoblanar ekan. Bizda esa boalani ona qornida yo`q tarbiyalash kerak deyishgan. O`quvchilardan va ota-onalardan mulohazalar olish orqali o`qituvchilar o`z ishlarini yanada takomillashtirishlari mumkin.

O`z-o`zini baholash o`quvchilarni bilimlarini va ko`nikmalarini nazorat qilish uchun testlar, rezyume yoki portfellar yaratish mumkin. O`quvchilar o`z xulq-atvori, kuchli va zaif tomonlarini tahlil qilib, o`zlarini yaxshilashga harakat qilishlari lozim. Ma`naviy va axloqiy qadryatlarni o`rganishda o`quvchilar tarbiya darslarida insoniylik, adolat, rahm- shafqat kabi qadriyatlarini o`rganishlari va amaliyotga tatbiq etishlari kerak.

O`quvchilar turli vaziyatlarda mustaqil qaror qabul qilishi, muammolarni hal qilishni va o`z fikrlarini bayon etishni o`rganishlari kerak. Sababi o`quvchi o`z fikrini bayon qilaolmasa u o`z ulg`aygan sari jamoaga va ko`pchilikni orasida ham o`z fikrini ayta olmaydigan bo`lib qoladi. Bunda albatta maktabda ustozlarimiz savol berishganda bola javob berayotganida sening so`zing noto`g`ri o`tir deb emas uning so`zlarini to`g`irlab oxirigacha tinglash kerak.

Ijtimoiy faollik umumiy o`rta ta`lim muassasalarida tashkil qilingan pedagogik jarayon mazmuni ustida ishlash va tarbiyaviy jarayon subyektlarining o`zligini namoyon qilishlarida katta imkoniyatga egadir. Manbalarning tahlilida shuni ko`rsatadiki, demokiratik jamiyatda o`quvchilar ijtimoiy faolligi o`z-o`zidan yuzaga kelmaydi, balki muntazam tarzda maqsadli ravishta olib borilgan pedagogik faoliyat natijasida shakllanadi.

Bu haqida Dj. Kaprara va boshqalarning (1999) tadqiqotlari natijalariga ko`ra, ijtimoiy fe`l-atvor me`yorlariga amal qilish o`zaro hamkorlik va bir-biriga yordam ko`rsatishga imkoniyat yaratadi- o`zaro simpatiyani hosil qiladi, ta`lim jarayoniga halaqit qiluvchi depressiyaga hamda muammoli fe`l-atvorga qarshi kurashishga undaydi, deya aytib o`tib ketgan.

Boshlang`ich ta`limda tarbiya darslarida o`quvchilarning ijtimoiy faolligini oshirish, ularning jamoat joylarida tartib-intizomga rioya qilishlari, kattalarga yordam berish ruhida tarbiyalash g`oyasini bir qator mavzusini kitoblarda kiritilgan. Misol uchun 1- sinf “Tarbiya” darsligini oladigan bo`lsak “Mening mahallamda yashash yaxshi” mavzusida o`rganishga o`quvchilarga mahallasidagi o`zgarishlar, insonlarning yashash va mehnat sharoitlari, mahalladagi tengdoshlari bilan birgalikda mahallani toza, ozoda tutish lozimligi, chiqindilarni maxsus idishlarga tashlash kerakligi haqidagi bilimlar ham berib boriladi.

⁴⁰ Rajabov S.R. “Mutaxassislikka kirish”. T.1991-yil.

O‘quvchilar har doim ustozlari ko‘rsatgan yo‘ldan yurishadi va ustozlari aytgan hamma gapni to‘g‘ri deb qabul qilishadi. Shuning uchun ham ularni qay yo‘lga boshlasak o‘sha tomonga ketishadi.

- Bolalarda jismoniy rivojlanish bosqichlari 4 bosqichda o‘tadi. 3 yoshgacha
- 1- tug‘ilganida 3 yoshgacha bo‘lgan davr
 - 2- 3 yoshdan 10 yoshgacha bo‘lgan davr
 - 3- 10 yoshdan 12 yoshgacha bo‘lgan davr
 - 4- 12 yoshdan keyingi davrlarga bo‘linadi.

Jismoniy rivojlanishda eng aniq o‘zgarishlar tananing shakli va o‘lchamidagi o‘zgarishlardir. Ota-onalar bolalarning bu yoshida albatta e‘tiborli bo‘lishlari kerak.

Xulosa qilib shuni aytamanki o‘qituvchi va o‘quvchilar o‘z ustida ishlash ortqali ta’lim sifatida oshirishlari, o‘zaro fikr almashishni yaxshilashlari va ta’lim jarayonining muvaffaqiyatini ta’minlashlari mumkin. Bunday yondashuv barcha jarayonlarda o‘zaro hurmat va hamkorlikni kuchaytiradi. Tarbiya darslarida o‘quvchi va o‘qituvchining o‘z ustida ishlashi muhim jarayon bo‘lib, bu jarayon orqali har ikki tomon ham o‘zlarini rivojlantirib, jamiyatga foydali insonlar sifatida o‘sishlari mumkin. Biz pedagoglar bolalarga to‘g‘ri va ularni zamon bilan ham nafas bo‘lgan holda ta’lim berishimiz kerak. Albatta tarbiya birinchi o‘rinda shuning uchun ota- onalar, ustozlar bolaning tarbiyasiga be‘etibor bo‘lmasligimiz kerak. Xalqimizda bir maqol bor “ bir bolaga yetti mahalla ota-ona” shunday ekan bolaning tarbiyasiga barcha ma’sul. Har bir bola daho bo‘lishi mumkin- bizning vazifamiz ularning ichidagi iqtidor chirog‘ini yoqishdir.

FOYDALANGAN ADABIYOTLA:

1. Karimov I.A. Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch. – T.: Ma’naviyat, 2008.
2. O‘zbekiston Respublikasi Ta’lim to‘g‘risidagi Qonuni. – T.: Adolat, 2020.
3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Ma’naviyat va ma’rifat sohasini yanada rivojlantirish to‘g‘risida”gi qarorlari va farmonlari.
4. Jo‘rayev N., Rahimov A. Pedagogik mahorat va pedagogik texnologiya. – T.: TDPU, 2021.
5. Axmedova N., Xolboyeva M. Tarbiya nazariyasi va metodikasi. – T.: Fan va texnologiya, 2019.
6. Qo‘shnazarova M. O‘qituvchining o‘z ustida ishlashi. – T.: O‘qituvchi, 2020
7. Maktabgacha va umumiy o‘rta ta’lim vazirligi metodik tavsiyalari (so‘nggi yillardagi).
7. Pedagogik jurnallar: Tarbiyachi, Ma’rifat, Xalq ta’limi (so‘nggi sonlari).